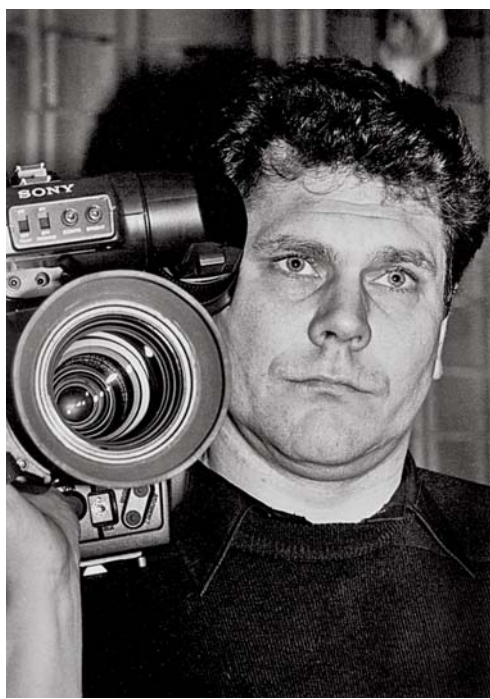

Juris PODNIIEKS

1950—1992

Kinooperators, kinorežisors

“Juris Podnieks nebija profesionāls politiķis. Viņš nepiederēja arī pie tiem mākslas cilvēkiem, kurus ierāva aktīvā politikā milzīgās pārvērtības sabiedrības un tautas dzīvē. Viņš godīgi, ar visu viņam piemēto enerģiju un talantu turpināja savu kinodokumentālisma darbu. Tajā neietilpa politisku risinājumu meklēšana, bet pārdomas par cilvēka, tautas un cilvēces likteņiem.” (Ā. Kleckins)

Dokumentālā kino leģenda. Nodzīvojis īsu, vētrainu dzīvi, filmēdams pašus aktuālākos un karstākos notikumus. Sasniedzis profesionalitātes virsotnes dokumentālajā kino un starptautisku atzinību. Rādījies pasauli un vēlēties to redzēt labāku. Viņu ienīduši tie, ko viņš filmēja kā aizejošā komunisma režīma pēdējo bastionu, iespējams, tādēļ zaudējis savus komandas biedrus, tādēļ pārāgrī no dzīves aizgājis arī pats.

Juris Podnieks dzimis 1950. gada 5. decembrī Rīgā. Viņa tēvs Boriss Podnieks ilgu laiku bijis Rīgas kinostudijā filmēto dokumentālo filmu un kinožurnālu tekstu aizkadra balss. J. Podnieks skolas gados nodarbojies ar piecīņu, bijušas arī citas aizraušanās. Kad viņu par sliktu uzvedību izslēdza no skolas, Juris sāka strādāt kinostudijā un pabeidza vakarskolu. Studijā viņš satika ārkārtīgi izglītotus vecākās paaudzes cilvēkus un saprata, cik maz zina. 1975. gadā J. Podnieks beidza Vissavienības Valsts Kinematogrāfijas institūtu. Jura Podnieka pirmā pilnmetrāžas dokumentālā filma “Strēlnieku zvaigznājs” (1982) nostiprināja viņa kā režisora autoritāti. J. Podnieks uzņēmis vēl šādas filmas: “Šūpulis” (1977), “Brāļi Kokari” (1978), “Puiķis, zirgosi!” (1979), “Baltais Ave Sol” (1980), “Komandieris” (1984), “Veļ Sīzifs akmeni” (1985), “Vai viegli būt jaunam?” (1986; PSRS Valsts prēmija, 1988), “Mēs?” (1989), “Krustceļš” (1990), “Pēcvārds” (1991), “Impērijas gals” (1991), “Klusuma stunda” (1992).

1987. gadā Juris Podnieks kļuva par pirmo Latvijas režisoru, kas saņēma piedāvājumu sadarboties ar ārzemju televīzijas sabiedrībām un organizācijām — Channel 4, TVE (Lielbritānija), ARTE (Francija), YLE (Somija), NHK (Japāna). Četras reizes Juris Podnieks saņēmis balvu “Lielais Kristaps” par labāko dokumentālo filmu.

Žurnālists un kinokritiķis Ābrams Kleckins rakstīja: “Jura Podnieka lielā filma “Vai viegli būt jaunam?” uztvēra kā mākslinieka iekšējās brīvības apliecinājumu un kā pierādījumu tam, ka notiekošais Padomju Savienībā nav vis totalitārā režīma remonts, bet kardinālu pārmaiņu sākums. Filma praktiski neskāra aktuālās politiskās norises, taču režisors tajā skāra tā dēvētās “perestroikas” izsludināto vispārcilvēcisko vērtību īstenošanu, kas arvien vēl palika lozunga līmenī. Filma deva vārdus tiem, kurus nekad neuzklausa, parādīja cieņu tiem, ar kuriem nekad nerēķinājās. Tā daudziem jo daudziem deva ticību pārmaiņu iespējamībai, ticību pašu spēkiem. Jura Podnieka māksla ar savu humānismu un morālo skaidrību izraisīja visplašāko atbalsi gan Latvijā, gan pasaulē. Filmas ir guvušas kā skatītāju, tā kinematogrāfistu atzinību. “Vai viegli būt jaunam?” tikai bijušās PSRS kinoteātros vien gada laikā noskatījās 28 000 000 skatītāju, tā demonstrēta vairāk nekā 80 valstīs, bet ar satelīttelevīziju apstaigājusi vai visu pasauli.”

Filmā “Vai viegli būt jaunam?” bija milzīgi kases panākumi. Juris Podnieks, būdams kāda notikuma aculiecinieks, to redzēja kā neviens cits. Kamera sniedza viņam prieku un savā ziņā arī aizsargāja viņu. Viņa pēdējie mūža gadi pagāja vētrainā

politisko pārmaiņu virpulī. Viņš bija klāt daudzos krīzes punktos. Neviens visā pasaulē nebūtu spējis to paveikt. Šajā virpulī Juris Podnieks uzņēma savu filmu par padomju impērijas sabrukumu “Mēs?” — grandiozu vēsturisku pārmaiņu laikmeta gaitā veidotu dokumentālo filmu piecās daļās, kas parāda nemierus Uzbekistānā, zemestrīcē izdzīvojušos Armēnijā, streikojošos strādniekus Jaroslavlā, bijušo iedzīvotāju atgriešanos Černobiļā u.c. Filma saņēma Latvijas kinematogrāfijai nebijušu atzinību — 1990. gadā galveno televīzijas balvu Eiropā — *Prix Italia*, bet 1991. gadā arī Britu karaliskās televīzijas biedrības balvu. Filmu “Mēs?” rādīja visā pasaulē, bet ne PSRS un Latvijā. Filmā varēja sajust brīdinājumu, ka cilvēki vēl ilgi pēc totalitārisma sagraušanas neiegūs iekšējo brīvību, ka vēl nav zināms, kā nebrīvi cilvēki rīkosies ar brīvību, tāpēc sekas varētu būt arī visai dramatiskas.

Jura Podnieka filma “Krustceļš” ir emocionāls stāsts par trīs Baltijas valstu — Latvijas, Lietuvas un Igaunijas liktenīgajiem 20. gadsimta vēstures notikumiem un šo valstu centieniem iegūt neatkarību. Filmas varoņu stāstījums savijas ar 1990. gada Dziesmu svētkiem, kas visu atmiņā palikuši kā pirmie “brīvie” Dziesmu svētki pēc 50 gadu ilgā okupācijas režīma perioda. 1991. gada 20. janvārī Rīgas centrā padomju militārie spēki sāka apšaudī, kurā bojā gāja Jura Podnieka kinostudijas operators Andris Slapiņš un tika nāvējoši ievainots otrs studijas operators Gvido Zvaigzne.

Filma “Pēcvārds” ir veltījums abiem bojā gājušajiem operatoriem. Filma parāda arī notikumus Viļņā 1991. gada janvārī, kuru aculiecinieks bija arī režisors Juris Podnieks. Tā kā A. Slapiņš un G. Zvaigzne bija operatori filmai “Krustceļš”, kas sāka savu ekrāna dzīvi tūlīt pēc janvāra notikumiem, “Pēcvārds” veidots kā filmas “Krustceļš” turpinājums.

Dinamiskās laikmeta pārmaiņas satrauca Juri Podnieku un neļāva pilnīgi uzplaukt viņa personībai jaunajos laikos. Juris Podnieks noslika Zvirgzdu ezerā 1992. gada 23. jūnijā miķlainos apstākļos. Tādiem kā viņš ļoti piestāv leģendas, un tās rodas it kā pašas no sevis. Apbedīts Rīgā, Meža kapos.

Jānis Krūmiņš pēc Jura Podnieka nāves rakstīja: “Ir grūti uzrakstīt par Juri Podnieku. Varbūt tikai Dievs zina, kas viņš bija, ir un vēl būs Latvijai. Un ne tikai Latvijai. Viņa kinokrējiens pārsteidza, apstādināja, paātrināja un centās glābt pasauli.

Talants, varbūt pat ģenialitāte, milzīgs darbs, uzdrīkstēšanās, bet galvenokārt godīgums un fantastiskas pravietspējas. Risks. Neaizsargātība, pašanalīze, šaubas...

Viļņa, Rīga, Baku, Erevāna, Černobiļa, Maskava...
Saharovs, Jeļcins, Ševardnadze, Gorbačovs, Bonnere...
Un Andris Slapiņš un Gvido Zvaigzne.
Impērijas, Dziesmu svētki, narkomāni, tēlnieki, diriģenti un strēlnieki, politiķi, varoņi un nevaroņi...
Viņi visi tagad ir Jura likteņzvaigznājā. Arī mēs.”

Režisors un operators. 1972. gadā sācis strādāt Rīgas kinostudijā par operatora asistentu, tad bijis operators un no 1979. gada režisors

Lielbritānijā filmējot dokumentālo filmu par PSRS sabrukumu “Mēs?”. Filma saņēma Latvijas kinematogrāfijai nebijušu atzinību — 1990. gada galveno televīzijas balvu Eiropā — *Prix Italia*, bet 1991. gadā arī Britu karaliskās televīzijas biedrības balvu

Dokumentālās filmas “Vai viegli būt jaunam?” režisors un varoņi. Filmu “Vai viegli būt jaunam?” tikai bijušās PSRS kinoteātros vien gada laikā noskatījās 28 miljoni skatītāju, tā demonstrēta vairāk nekā 80 valstīs

Berlīnes mūra krišana 1989. gadā. Jurim Podniekam bija iespēja un drosmē filmēt visur, kur bruka bijusī sociālisma sistēma

“Kluba 21” organizatoru vidū mākslinieks Artis Bute, komponists Zigmārs Liepiņš, mākslinieks Jānis Krievs, kinorežisors Juris Podnieks. 1992. gadā zināma daļa politiku tiecās veidot visai ciešas saiknes ar noteiktiem topošās ekonomiskās elites grupējumiem, radošās inteliģences pārstāvjiem un sportistiem, lai intensificētu tos kontaktus, kas tika radīti starp atsevišķiem likumdevēja un izpildvaras pārstāvjiem un turīgo cilvēku grupējumiem. Tādam nolūkam tika nodibināta īpaša elitāra organizācija — “Klubs 21”

Režisors un operators mainītās lomās. Andris Slapiņš un Juris Podnieks. 1991. gada 20. janvārī Rīgā, Bastejkalnā, notika apšaušana, kurā bojā gāja divi Jura Podnieka kinostudijas operatori — Andris Slapiņš un Gvido Zvaigzne

1991. gada janvāris, barikādes Rīgas ielās. 1991. gada janvārī, aizstāvojot savu brīvību, tauta Rīgas ielās veidoja barikādes. Notiekošo filmēja Jura Podnieka filmēšanas grupa

Latviešu tautas manifestāciju dokumentējot. 1990. gada 4. maijā pēc “Deklarācijas par Latvijas neatkarības atjaunošanu” pieņemšanas latviešu tauta pulcējās Daugavmalā un pauda savu atbalstu Augstākās padomes deputātiem

Pēc Andra Slapiņa nāves 1989. gadā. Juris Podnieks teica: “Viņa vietā vajadzēja būt man...” Viņš bijis pārliecināts, ka koleģis un draugs gājis bojā tādēļ, ka filmējis ar viņa kameru, ka patiesībā lode bijusi domāta viņam

Brīvi un darbīgi — Māris Gailis un Juris Podnieks. Savu ceļu politikā un uzņēmējdarbībā Māris Gailis sāka kā Rīgas videocentra vadītājs. Interese par dokumentālo kino tuvināja topošo politiķi un izcilu kinodokumentālistu